

QISSASI RABG'UZIY ASARINING DINIY-MA'NAVIY AHAMIYATI

Salimova Zilola Avazbek qizi

Andijon davlat pedagogika institute O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada XIII asrga mansub mashhur asar — Nasiruddin Rabg'uziyning “Qissasi Rabg'uziy” nomli asari tahlil qilinib, undagi diniy va axloqiy qadriyatlar, xalq og'zaki ijodi bilan uyg'unlashgan tilda berilgan ibratli qissalar o'rganiladi. Shuningdek, asarda til va badiiy uslub bilan birga payg'ambarlar hayoti orqali yoshlarga berilgan saboqlar, asarning bugungi davr yoshlariga tarbiyaviy jihatdan qanday ta'sir ko'rsatishi haqida fikr yuritiladi.

Annotation. This article examines the 13th-century literary work “Qissasi Rabg'uziy” written by Nasiruddin Rabghuzi. The study highlights its religious and moral teachings delivered through stories of the prophets. The narrative style close to oral folk tradition is emphasized, as well as the importance of the text in shaping the spiritual and ethical upbringing of today's youth.

Kalit so'zlar : payg'ambarlar hayoti, diniy, Qur'oni Karim, Nuh payg'ambar

Keywords: life of the prophets, religious, Holy Quran, Prophet Noah

Kirish.

O'zbek adabiyoti tarixida diniy-axloqiy mazmundagi asarlar alohida o'rin egallaydi. Ayniqsa, o'rta asrlarda yozilgan diniy qissalar xalqning ma'naviy hayotiga kuchli ta'sir ko'rsatgan. Shunday nodir asarlardan biri bu — Nasiruddin Rabg'uziyning “Qissasi Rabg'uziy” nomli asaridir. XIII asrda Xorazm hududida yozilgan bu asar, Qur'oni Karimda zikr etilgan payg'ambarlar hayotini xalq uchun sodda, tushunarli tilda bayon qilganligi bilan ajralib turadi. Bu maqolada asarning diniy va ma'naviy mohiyati, undagi har bir qissaning tarbiyaviy qiymati, xalq og'zaki ijodiga yaqinligi hamda bugungi yoshlar uchun beradigan saboqlari haqida

so'z yuritiladi.

“Qissasi Rabg‘uziy” — bu diniy, axloqiy va tarbiyaviy mazmunga ega bo‘lgan asar bo‘lib, unda Qur‘oni Karimda tilga olingan 25 dan ortiq payg‘ambar hayoti, ularning da‘vati, qavmlariga bergan saboqlari, Allohning amrlariga sadoqat bilan bo‘y sunishlari orqali berilgan ibratli voqealar jamlangan. Asar Xorazmshoh Nasriddin Burhoniddin Bahodirxon buyrug‘i bilan Nasiruddin Rabg‘uziy tomonidan yozilgan.

Unda quyidagi payg‘ambarlar haqida chuqur va ibratli qissalar mavjud: Odam (a.s.) — insoniyatning birinchi vakili sifatida yaratilishi, Iblis bilan bo‘lgan sinov, gunoh, tavba va rahmat mavzulari bayon etiladi.

Nuh (a.s.) — yillar davomida qavmini to‘g‘ri yo‘lga boshlagan, ammo inkor etilgan payg‘ambarning sabri, to‘fon mo‘jizasi va kemandagi najot vositasi sifatidagi ramziy ma‘nosi ochib beriladi.

Ibrohim (a.s.) — butparastlikka qarshi kurashi, Xudoga bo‘lgan cheksiz ishonchi, Ismoil (a.s.)ni qurbonlikka tayyorligi bilan imon va fidoyilik misoli sifatida tasvirlanadi.

Yusuf (a.s.) — sabr, poklik, tavakkal, akalarning hasadi, qamoq sinovi va oxir-oqibat adolat ustunligi kabi qadriyatlar ilgari suriladi.

Muso (a.s.) — Fir‘avnning zulmiga qarshi kurash, mo‘jizalar (asoni ilonga aylanishi, dengizning yorilishi) orqali Alloh qudrati ko‘rsatiladi.

Rabg‘uziy bu qissalarni nafaqat diniy ma‘lumot sifatida, balki har bir kishining hayotida muhim saboq bo‘la oladigan hikmatlar bilan boyitgan. Har bir qissa o‘z yakunida xulosa va ibratli fikrlar bilan yakunlanadi. Asarning yana bir muhim jihati — uning xalq tili va og‘zaki ijodga yaqinligidir. Rabg‘uziy xalq tushunadigan soddalashtirilgan tilda yozgan, rivoyat va hikoya uslubida voqealarni taqdim etgan. Bu esa uni har bir o‘quvchi uchun tushunarli va o‘qilishi maroqli qiladi.

Qo‘shimcha ahamiyatli jihatlar: Rabg‘uziyning bu asari ko‘plab qo‘lyozma nusxalarda saqlanib qolgan. Bu esa asarning o‘z davrida ham, keyinchalik ham

katta e'tiborga sazovor bo'lganini ko'rsatadi. U qadimgi o'zbek (turkiy) tilining yirik yodgorligi sifatida ham qadrlanadi.

Asarda ayollar obrazlari ham yuksak badiiylikda yoritilgan. Muso (a.s.)ning onasi, Yusuf (a.s.) qissasida ayolning sinovi va u orqali iffat, sabr, to'g'rilik tushunchalari ilgari suriladi. Rabg'uziy Qur'oni Karim oyatlari, hadislar va rivoyatlar orqali har bir qissani dalillab bergan. Bu jihatdan asar diniy-ilmiy manba sifatida ham yuqori baholanadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, "Qissasi Rabg'uziy" asari nafaqat o'rta asr diniy adabiyotining durdonasi, balki axloqiy va tarbiyaviy jihatdan bugungi kun yoshlari uchun ham katta saboq bo'la oladigan bebaho manba hisoblanadi. Undagi qissalar orqali inson sabr, toqat, tavakkal, halollik, imon kabi yuksak fazilatlarni o'zida shakllantiradi. Asar o'z zamonasi uchun ham, bugungi kun uchun ham ruhiy-ma'naviy tarbiya vositasi bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rabg'uziy, Nasiruddin. Qissasi Rabg'uziy. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1990.
2. Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Tafsiri Hilol. — Toshkent.
3. Karimov T. O'zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: O'qituvchi, 2002.
4. O'zbek Milliy Ensiklopediyasi. — Toshkent, 2000-yillar.
5. Rabbimqulova N. Qadimgi turkiy adabiyot durdonalari. — Toshkent, 2021.
6. Ubaydullayeva M. O'rta asr o'zbek adabiyoti. — Toshkent, 2018.